

CONTRACTUL DE DONAȚIE (I)

Ioana Nicolae

Universitatea Transilvania din Brașov, Facultatea de Drept

Abstract

The donation is a very common contract in the legal life, that is the reason why in the first part of this study we have dealt with the definition of this contract, we have highlighted its legal characteristics, which are of particular relevance in the judicial practice, to finally analyze the peculiarities of this contract with regard to its conditions of validity, analyzing in turn the capacity, the consent, the object and the cause.

Keywords: *liberality, donation, unilateral contract, animus donandi, validity conditions of donation.*

1. Noțiuni introductive

1.1. Noțiunea contractului de donație, precizări privind liberalitățile, sediul materiei în privința contractului de donație

Art. 985 C. civ. definește donația ca fiind contractul prin care, cu intenția de a gratifica, o parte, numită donator, dispune în mod irevocabil de un bun în favoarea celeilalte părți, numită donatar.

Titlul III al Codului civil reglementează materia liberalităților¹. Liberalitatea este actul juridic prin care o persoană dispune cu titlu gratuit de bunurile sale, în tot sau în parte, în favoarea unei alte persoane, stipulează art. 984 alin. 1 C. civ. Liberalitățile pot fi făcute exclusiv prin donație sau prin legat cuprins în testament, potrivit art. 984 alin. 2 C. civ. Elementul de diferențiere între donație și legat are în vedere faptul că donația este o liberalitate între vii iar legatul este o liberalitate

¹ Liberalitățile, alături de actele juridice dezinteresate, reprezintă acte juridice cu titlu gratuit. Prin act juridic dezinteresat se înțelege acel act cu titlu gratuit prin care dispunătorul procură un beneficiu cuiva fără să își micșoreze patrimoniul. G. Boroi, C.A. Angheliescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, ed. a 2-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2012, p.115.

pentru cauză de moarte. Contractul de donație se încadrează în rândul contractelor cu titlu gratuit², ca de altfel și contractul dezinteresat. Elementul de diferențiere între donație și contractul dezinteresat este acela că în ipoteza donației patrimoniul donatorului se micșorează cu bunul de care a dispus în favoarea donatarului, pe când în ipoteza contractului dezinteresat patrimoniul rămâne intact, folosul gratuit oferit neafectând structura patrimoniului. Ca exemple de contracte dezinteresate amintim mandatul gratuit, împrumutul de folosință (comodatul), împrumutul de consumație fără dobândă sau depozitul cu titlu gratuit.

Sediul principal al materiei în privința donației este reprezentat de dispozițiile art. 1011-1033 C. civ. Donația fiind însă o liberalitate, i se aplică și dispozițiile comune din materia liberalităților, respectiv cele ale art. 984-1010 C. civ., în măsura în care acestea sunt compatibile.

1.2. Caractere juridice

Din definiția contractului de donație se desprind caracterele sale juridice, după cum urmează:

a) *Contract cu titlu gratuit.* Astfel cum am menționat anterior, donația se încadrează în categoria contractelor cu titlu gratuit. Donatorul, cu intenția de a gratifica, transmite donatarului, unul sau mai multe drepturi, fără a obține în schimb vreun avantaj. Intenția de a face o donație sau de a gratifica este cunoscută sub denumirea de *animus donandi*. Micșorarea patrimoniului donatorului, corelativ cu mărirea patrimoniului donatarului, cu aceleași drepturi, are drept cauză intenția liberală sau *animus donandi*, caracteristică donației ca specie de liberalitate³.

Se impun a fi făcute anumite precizări în privința donației cu sarcină. Donația cu sarcină⁴ este acel contract în care donatorul impune donatarului să dea, să facă sau să nu facă ceva, corelativ cu transmiterea către acesta din urmă a dreptului sau drepturilor ce fac obiectul contractului. Sarcina impusă donatarului (spre exemplu, să plătească o sumă de bani determinată către X⁵), în limita valorii acesteia,

² Potrivit art. 1172 alin. 2 C. civ., contractul prin care una dintre părți urmărește să procure celeilalte părți un beneficiu, fără a obține în schimb vreun avantaj, este cu titlu gratuit.

³ Așa cum s-a surprins în literatura juridică, cauza directă a donației este intenția de a mări patrimoniul celui gratificat, fără a primi în schimb o contraprestație. A se vedea T. Prescure, *Curs de contracte civile*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 198.

⁴ Codul civil nu reglementează expres donația cu sarcină, însă existența sa rezultă din economia art. 1020 C. civ., care prevede că donația poate fi revocată pentru ingratitude și pentru neexecutarea fără justificare a sarcinilor la care s-a obligat donatarul.

⁵ În exemplul oferit sarcina a fost stipulată în favoarea unui terț, însă aceasta poate fi stipulată și în favoarea donatorului sau a donatarului, potrivit voinței dispunătorului. În ipoteza în care sarcina a fost stipulată în favoarea donatorului sau a unui terț, caracterul oneros al contractului este cu atât mai evident.

transformă donația într-un contract cu titlu oneros, în care obligațiile părților, născute din contractul de donație, sunt reciproce și interdependente (contract sinalagmatic⁶). Stipularea unei sarcini de o valoare mică raportat la valoarea bunului donat, nu va afecta caracterul de contract cu titlu gratuit al donației, însă în ipoteza unei sarcini care se apropie ca valoare de bunul donat, în mod evident este afectat caracterul de liberalitate al donației.

b) *Contract unilateral*. Donația reprezintă un act juridic bilateral întrucât pentru încheierea sa valabilă necesită exprimarea voinței ambelor părți (a donatorului și a donatarului) și este un contract unilateral deoarece creează obligații doar pentru una dintre părțile contractante (donator)⁷. Astfel, donatorul se obligă să transmită donatarului un drept real sau de creanță, după caz. Donatarul, prin ipoteză, nu își asumă nicio obligație, însă cu toate acestea donatarului îi incumbă o obligație morală, de recunoștință față de donator, obligație ce prezintă caracter continuu. Existența obligației de recunoștință nu afectează însă caracterul de contract unilateral al donației. Cu toate acestea, nerespectarea obligației de recunoștință de către donatar poate atrage revocarea donației pentru ingratitudine, în condițiile prevăzute la art. 1023 C. civ.⁸.

Prin excepție însă, în ipoteza donației cu sarcină, contractul creează obligații reciproce și interdependente pentru părți, având caracter sinalagmatic. În acest caz, existența sarcinii va transforma contractul de donație din unilateral în bilateral. Prin urmare, donației cu sarcină i se vor aplica dispozițiile legale din materia contractelor sinalagmatice, în caz de neexecutare a sarcinii de către donatar.

c) *Contract solemn*. Potrivit art. 1011 alin. 1 C. civ., donația se încheie prin înscris autentic, sub sancțiunea nulității absolute. Așadar, regula este reprezentată de încheierea donației prin înscris autentic, aceasta constituind o condiție de validitate (*ad validitatem*). Nerespectarea formei autentice a donației atrage sancțiunea nulității absolute a acesteia. Regula enunțată se aplică și în ipoteza încheierii donației între persoane absente, forma autentică fiind impusă atât ofertei de donație, cât și acceptării acesteia. Forma autentică a donației este o măsură de protecție a

⁶ A se vedea art. 1171 C. civ.

⁷ Donația este un contract unilateral, între vii, în vreme ce testamentul este un act unilateral, de ultimă voință al testatorului pentru cauză de moarte. A se vedea T. Prescure, *Curs de contracte civile*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 197.

⁸ Art. 1023 C. civ. Donația se revocă pentru ingratitudine în următoarele cazuri:

a) dacă donatarul a atentat la viața donatorului, a unei persoane apropiate lui sau, știind că alții intenționează să atenteze, nu l-a înștiințat;

b) dacă donatarul se face vinovat de fapte penale, cruzimi sau injurii grave față de donator;

c) dacă donatarul refuză în mod nejustificat să asigure alimente donatorului ajuns în nevoie, în limita valorii actuale a bunului donat, ținându-se însă seama de starea în care se afla bunul la momentul donației.

voinței donatorului, care dispune în mod actual și irevocabil de un drept în favoarea altei persoane, fără ca acel activ să fie înlocuit în patrimoniul său printr-o valoare echivalentă⁹.

Prin excepție de la această regulă, nu sunt supuse formeii solemne donațiile indirecte, cele deghizate și darurile manuale (art. 1011 alin. 2 C. civ.).

În privința darurilor manuale se impune a face o precizare. Potrivit art. 1011 alin. 4 C. civ., bunurile mobile corporale cu o valoare de până la 25.000 lei pot face obiectul unui dar manual, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. Darul manual se încheie valabil prin acordul de voințe al părților, însoțit de tradițiunea bunului. Astfel, textul legal amintit impune, pentru valabila încheiere a donației, ca darul manual să fie însoțit de tradițiunea bunului, ceea ce înseamnă că ne aflăm în prezența unui contract real¹⁰. În alte cuvinte, încheierea valabilă a donației sub forma darului manual, are loc odată cu predarea bunului ce face obiectul acesteia.

d) *Contract translativ de proprietate.* Donația este un contract translativ de proprietate. Prin încheierea contractului de donație, donatarul devine titularul dreptului de proprietate, a altui drept real sau de creanță, după caz. Transferul proprietății în cazul contractului de donație se supune regulilor de drept comun. Transferul dreptului de proprietate către donatar se produce în momentul încheierii contractului, în ipoteza în care părțile nu au convenit în alt fel. Cu alte cuvinte, părțile pot amâna transferul dreptului de proprietate. Menționăm că transferul proprietății către donatar nu este condiționat de predarea bunului, donația nefiind un contract real. Prin excepție, în ipoteza darului manual transferul dreptului de proprietate nu poate fi amânat, acesta având loc în momentul încheierii contractului și al predării bunului.

e) *Contract, în principiu, irevocabil.* Potrivit art. 1270 alin. 1 C. civ., contractul valabil încheiat are putere de lege între părțile contractante. Textul legal instituie principiul forței obligatorii a contractului legal încheiat față de părțile contractante. Potrivit art. 1270 alin. 2 C. civ., contractul se modifică sau încetează numai prin acordul părților ori din cauze autorizate de lege. Acest text legal instituie principiul irevocabilității contractului, potrivit căruia contractului nu i se poate pune capăt prin voința numai a uneia dintre părți, manifestată în sens contrar. Așa cum s-a surprins în doctrină, irevocabilitatea decurge din principiul forței obligatorii a contractului, fiind în același timp, o garanție a acestui principiu¹¹.

⁹ Decizia nr. 49 din 31.12.1999, Curtea de Apel Craiova, secția civilă, în A.P. Coman, *Jurisprudență. Moștenirea. Donația. Testamentul. Partaj succesoral*, Ed. Moroșan, București, 2008, p. 38.

¹⁰ Actul juridic real este acela care nu se poate forma valabil decât dacă manifestarea de voință este însoțită de remiterea/predarea bunului. Astfel, în cazul actelor juridice reale, operațiunea de predare ține de încheierea valabilă a actului, iar nu de executarea sa. G. Boroi, C.A. Angheliescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, ed. a 2-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 119.

¹¹ G. Boroi, C.A. Angheliescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, ed. a 2-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 215-216.

Însă în materia contractului de donație irevocabilitatea este mai accentuată decât forța obligatorie a contractului amintită anterior. Astfel, irevocabilitatea donației ține de esența acestui contract, reprezentând o condiție de validitate pentru formarea acestui contract și nu privește doar efectele contractului. Potrivit art. 1015 alin. 1 C. civ., purtând denumirea marginală „principiul irevocabilității”, donația nu este valabilă atunci când cuprinde clauze ce permit donatorului să o revoce prin voința sa. În alte cuvinte, prin irevocabilitatea donației vom înțelege că aceasta odată făcută, nu este permis donatorului să mai revină asupra manifestării sale de voință. Stipularea unor clauze care ar permite donatorului să revoce donația atrag nulitatea contractului de donație¹². În acest context trebuie precizat că revocarea donației pentru ingratitude sau pentru neexecutarea sarcinii reprezintă cauze legale de revocare a donației, cu titlu de sancțiune, fie pentru comportamentul necorespunzător al donatarului, fie pentru neexecutarea culpabilă a sarcinilor asumate de donatar. În aceste cazuri revocarea donației nu operează deci prin manifestarea de voință a uneia dintre părți, neconstituind pe cale de consecință excepții de la principiul irevocabilității donației.

2. Condiții de validitate ale contractului de donație

Donația este un contract, ceea ce înseamnă că aceasta trebuie să îndeplinească condițiile esențiale pentru validitatea contractului prevăzute de art. 1179 C. civ., respectiv cele privind capacitatea de a contracta; consimțământul părților; un obiect determinat și licit; o cauză licită și morală. În cele ce urmează vom prezenta doar particularitățile acestui contract, fără a mai insista asupra chestiunilor generale.

2.1. Capacitatea părților

2.1.1. Aspecte generale

Potrivit art. 987 alin. 1 C. civ., orice persoană poate face și primi liberalități, cu respectarea regulilor privind capacitatea. Aceasta înseamnă că în materia contractului de donație capacitatea reprezintă regula. Cum pentru donator a face o donație reprezintă, în principiu, un act de dispoziție asupra patrimoniului, acestuia i se cere să aibă capacitate deplină de exercițiu.

¹² Potrivit art. 1015 alin. 2 C. civ., este lovită de nulitate absolută donația care:

- a) este afectată de o condiție a cărei realizare depinde exclusiv de voința donatorului;
- b) impune donatarului plata datoriei pe care donatorul le-ar contracta în viitor, dacă valoarea maximă a acestora nu este determinată în contractul de donație;
- c) conferă donatorului dreptul de a denunța unilateral contractul;
- d) permite donatorului să dispună în viitor de bunul donat, chiar dacă donatorul moare fără să fi dispus de acel bun. Dacă dreptul de a dispune vizează doar o parte din bunurile donate, nulitatea operează numai în privința acestei părți.

De la regula capacității există și excepții, legiuitorul prevăzând anumite incapacități atât de a dispune prin donații, cât și de a primi donații. Aceste incapacități sunt însă de strictă interpretare.

Urmează a stabili care este momentul concret la care trebuie îndeplinită condiția capacității, atât a celei de a dispune prin donații, cât și a celei de a primi donații.

Momentul îndeplinirii cerinței privind capacitatea de a dispune prin donație nu ridică probleme dacă donația se materializează într-un singur act. Astfel, potrivit art. 987 alin. 2 C. civ., condiția capacității de a dispune prin liberalități trebuie îndeplinită la data la care dispunătorul își exprimă consimțământul. Dacă ne raportăm însă la ipoteza încheierii unei donații între absenți, prin acte separate, capacitatea dispunătorului se apreciază atât la momentul la care face oferta de donație, cât și la momentul acceptării ofertei de donație. În concluzie, condiția capacității de a dispune prin liberalități trebuie îndeplinită nu numai la data la care dispunătorul își exprimă consimțământul, așa cum statuează art. 987 alin. 2 C. civ. în materie de liberalități în general, ci, în cazul încheierii donației între persoane absente, și la data acceptării ofertei de donație, având în vedere că incapacitatea ofertantului atrage, potrivit art. 1013 alin. 1 teza finală C. civ., caducitatea acceptării¹³.

Condiția capacității de a primi o donație trebuie îndeplinită la data la care donatarul acceptă donația, potrivit art. 987 alin. 3 C. civ. Pentru ipoteza încheierii donației între absenți, donatarul nu trebuie să îndeplinească condiția capacității la momentul la care donatorul face oferta de donație, ci doar la data la care o acceptă¹⁴.

2.1.2. Incapacități de a dispune prin donații

Legiuitorul a prevăzut existența unor incapacități de a dispune prin donații în privința următoarelor categorii de persoane:

a) Minorii și persoanele puse sub interdicție prin hotărâre judecătorească.

Potrivit art. 988 alin. 1 C. civ., cel lipsit de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă nu poate dispune de bunurile sale prin liberalități, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. Astfel, minorii și interzișii judecătorești nu vor putea dispune prin donații, nici personal și nici prin reprezentant legal. Minorii

¹³ G. Boroș, I. Nicolae, în G. Boroș, M.M. Pivniceru, C.A. Angheliescu, B. Nazat, I. Nicolae, T.V. Rădulescu, *Fișe de drept civil*, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 597.

¹⁴ În perioada vechiului Cod civil, unii autori au apreciat că donatorul trebuie să fie capabil atât în momentul ofertei, cât și la acela al acceptării și primirii notificării acceptării. A se vedea, în acest sens, C. Murzea, E. Poenaru, *Donația și testamentul. Studiu de doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 21.

nu vor putea dispune prin donații nici dacă au încuviințarea părinților și autorizarea instanței de tutelă. Instituirea acestei incapacități de a dispune prin donații în privința acestor categorii de persoane, urmărește protejarea lor împotriva actelor de liberalitate ce le-ar putea afecta patrimoniul. Sancțiunea care intervine în cazul nesocotirii acestei incapacități, este nulitatea relativă.

Prin excepție, minorii și persoanele puse sub interdicție prin hotărâre judecătorească pot face donații de mică valoare, în temeiul prevederilor art. 41 alin. 3 și art. 43 alin. 3 C. civ. Astfel, aceștia vor putea face daruri manuale de mică valoare¹⁵. Este vorba despre daruri obișnuite pe care minorul le poate face cu ocazia zilelor de naștere, de nume etc., în măsura în care acestea sunt potrivite cu posibilitățile acestuia¹⁶.

Potrivit art. 272 alin. 2 C. civ., este permisă căsătoria minorului între 16-18 ani, cu respectarea condițiilor prevăzute de lege. Minorul dobândește, prin căsătorie, capacitatea deplină de exercițiu, în temeiul art. 39 C. civ., ceea ce înseamnă că acesta va putea dispune prin donații ulterior încheierii căsătoriei. Situația se prezintă în mod similar și în ipoteza minorului între 16-18 ani care se emancipează în temeiul art. 40 C. civ., căruia legea îi recunoaște capacitatea de exercițiu anticipată. Așadar, ulterior dobândirii capacității de exercițiu anticipată, minorul va putea dispune prin donații. În concluzie, incapacitatea de a dispune prin donații nu se aplică minorilor între 16-18 ani care s-au căsătorit sau emancipat, după caz.

Trebuie precizat că persoana care nu este pusă sub interdicție judecătorească, chiar dacă nu este în deplinătatea facultăților mintale, poate dispune de bunurile sale prin intermediul donației, în acest caz incapacitatea nefiind operantă. În ceea ce privește soarta unui astfel de contract, este de subliniat că deși condiția privind capacitatea dispunătorului este respectată, atâta timp cât acesta nu este pus sub interdicție judecătorească, cu toate acestea, contractul este anulabil pe motivul lipsei discernământului¹⁷.

b) Fostii minori și fostii interziși judecătorești, chiar și după dobândirea capacității depline de exercițiu

Sub sancțiunea nulității relative, nici chiar după dobândirea capacității depline de exercițiu persoana nu poate dispune prin liberalități în folosul celui care a avut calitatea de reprezentant ori ocrotitor legal al său, înainte ca acesta să fi primit de la instanța de tutelă descărcare pentru gestiunea sa., potrivit art. 988 alin. 2 C. civ.

¹⁵ G. Boroi, I. Nicolae, în G. Boroi, M.M. Pivniceru, C.A. Angheliescu, B. Nazat, I. Nicolae, T.V. Rădulescu, *Fișe de drept civil*, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 598.

¹⁶ Fr. Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, Ed. Actami, București, 1996, p. 99.

¹⁷ Potrivit art. 1204 C. civ., consimțământul părților trebuie să fie serios, liber și exprimat în cunoștință de cauză. Consimțământul este exprimat în cunoștință de cauză dacă provine de la o persoană cu discernământ. Pentru mai multe amănunte legat de această cerință a consimțământului, a se vedea G. Boroi, C.A. Angheliescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, ed. a 2-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 138-140.

Așadar, foștii minori și foștii interziși judecătorești, chiar și după dobândirea capacității depline de exercițiu, nu vor putea face donații în favoarea reprezentantului ori ocrotitorului legal, decât după ce aceștia au primit descărcarea de gestiune de la instanța de tutelă. Instituirea acestei incapacități de a dispune prin donații în privința acestor categorii de persoane, urmărește a-l proteja pe dispunător de influențele exercitate asupra sa de către reprezentantul ori ocrotitorul său legal. Sancțiunea care intervine în cazul nesocotirii acestei incapacități, este nulitatea relativă, potrivit art. 988 alin. 2 C. civ.

Prin excepție, în situația în care reprezentantul ori, după caz, ocrotitorul legal este ascendentul dispunătorului, donațiile sunt admise. În ipoteza în care reprezentantul ori ocrotitorul legal este ascendentul dispunătorului, se prezumă că relațiile de rudenie și afecțiune exclud influențele de genul celor cărora au stat la baza instituirii interdicției.

c) Persoana insolubilă

Potrivit art. 12 alin. 2 C. civ., nimeni nu poate dispune cu titlu gratuit, dacă este insolubil. Așadar, persoana insolubilă (atât persoana fizică, cât și persoana juridică) nu poate dispune prin donații. Rațiunea acestei interdicții este aceea de a-i proteja pe creditorii dispunătorului de actele de donație făcute de acesta din urmă în fraudă intereselor lor. Sancțiunea nesocotirii acestei interdicții este nulitatea relativă.

2.1.3. Incapacități de a primi donații

Legiuitorul a prevăzut existența unor incapacități de a primi donații în privința următoarelor categorii de persoane:

a) medici, farmaciști precum și alte persoane asimilate acestor categorii

Potrivit art. 990 alin. 1 C. civ., sunt anulabile liberalitățile făcute medicilor, farmaciștilor sau altor persoane, în perioada în care, în mod direct sau indirect, îi acordau îngrijiri de specialitate dispunătorului pentru boala care este cauză a decesului. Incapacitatea se referă la faptul că medicii, farmaciștii precum și alte persoane asimilate acestor categorii, nu pot primi donații de la persoana pe care o îngrijesc pentru boala care este cauză a decesului. O primă observație la care textul legal ne trimite, este aceea că sunt avute în vedere atât îngrijirile acordate în mod direct dar și la cele acordate în mod indirect. Sunt supuse acestei incapacități și persoanele care practică în mod ilegal profesia de medic, dacă acestea acordă tratament medical. În categoria „altor persoane asimilate acestor categorii”, pot fi incluse asistentele medicale și infirmierele, în măsura în care, cu depășirea abilităților legale, acordă tratament medical¹⁸. O a doua observație privește întinderea în timp a îngrijirilor acordate dispunătorului. Textul legal are în vedere îngrijirile

¹⁸ Fr. Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, Ed. Actami, București, 1996, p. 100.

medicale acordate dispunătorului cu caracter de continuitate, iar nu cele prestate în mod izolat în cursul bolii. Astfel, dacă dispunătorul a beneficiat de un consult medical, în timpul bolii care este cauza decesului, incapacitatea medicului respectiv de a primi donația, nu este operantă. Cu atât mai mult, incapacitatea nu îl vizează pe alt medic, care nu l-a tratat pe dispunător în cursul ultimei sale boli, acesta putând fi gratificat prin donații.

Rațiunea pentru care legiuitorul a instituit această incapacitate de a primi donații, are în vedere protecția dispunătorului, dat fiind că acesta se găsește într-o stare de vulnerabilitate accentuată, putând foarte ușor să devină victima manoperelor dolosive a persoanelor care îi acordă îngrijire cu caracter de continuitate. Această incapacitate se bazează pe o prezumție absolută de captație și sugestie, neadmițându-se proba contrară, pentru a dovedi că voința dispunătorului a fost liber exprimată.

Sanțiunea nerespectării acestei incapacități este nulitatea relativă, potrivit art. 990 alin. 1 C. civ.

Prin excepție, sunt valabile, nefiind deci anulabile, potrivit art. 990 alin. 2 C. civ.:

- liberalitățile făcute soțului, rudelor în linie dreaptă sau colateralilor privilegiati;
- liberalitățile făcute altor rude până la al patrulea grad inclusiv, dacă, la data liberalității, dispunătorul nu are soț și nici rude în linie dreaptă sau colaterali privilegiati.

b) preoții sau alte persoane care acordau asistență religioasă dispunătorului.

Potrivit art. 990 alin. 3 C. civ., preoții sau alte persoane care au acordat asistență religioasă dispunătorului în timpul bolii care este cauză a decesului, nu pot primi donații de la acesta. Prin „alte persoane care au acordat asistență religioasă” vom înțelege spre exemplu, călugării, monahii etc., în această categorie fiind incluse și acele persoane care, în funcție de specificul fiecărei religii, pot acorda asistență religioasă. Și în acest caz este avută în vedere asistența religioasă acordată cu caracter de continuitate iar nu cea acordată în mod izolat.

Rațiunea pentru care legiuitorul a instituit această incapacitate de a primi donații, are în vedere protecția dispunătorului, dat fiind că acesta se găsește într-o stare de vulnerabilitate accentuată, putând foarte ușor să devină victima manoperelor dolosive a persoanelor care îi acordă asistență religioasă cu caracter de continuitate. Această incapacitate se bazează pe o prezumție absolută de captație și sugestie, neadmițându-se proba contrară, pentru a dovedi că voința dispunătorului a fost liber exprimată.

Sanțiunea nerespectării acestei incapacități este nulitatea relativă.

Prin excepție, sunt valabile, nefiind deci anulabile:

- liberalitățile făcute soțului, rudelor în linie dreaptă sau colateralilor privilegiati;

- liberalitățile făcute altor rude până la al patrulea grad inclusiv, dacă, la data liberalității, dispunătorul nu are soț și nici rude în linie dreaptă sau colaterali privilegiați.

Textul art. 990 alin. 4 și 5 C. civ. reglementează acțiunea în anularea donației. Acțiunea în anularea donației este o acțiune prescriptibilă extinctiv. Astfel, pentru ipoteza în care donatorul s-a restabilit din boala de care suferea, acțiunea în anularea donației poate fi introdusă în termen de 3 ani de la data la care dispunătorul s-a restabilit. Pentru ipoteza în care donatorul a decedat din cauza bolii, termenul de prescripție de 3 ani privind dreptul la acțiunea în anularea donației, curge de la data la care moștenitorii au luat cunoștință de existența liberalității.

2.2. *Consimțământul*

În ceea ce privește consimțământul părților contractului de donație se aplică regulile generale în materie. Astfel, consimțământul trebuie să fie serios (exprimat cu intenția de a produce efecte juridice), liber (să nu fie afectat de vreun viciu de consimțământ) și exprimat în cunoștință de cauză (să provină de la o persoană cu discernământ). În materia donației, în principiu, consimțământul poate fi afectat de eroare¹⁹, dol ori violență, leziunea nefiind incidentă.

Dintre viciile de consimțământ dolul prezintă anumite particularități în cazul contractului de donație. Dolul, în materia liberalităților îmbracă forma specifică a sugestiei sau captației. Sugestia sau captația constă în utilizarea unor manevre frauduloase și oculte în scopul de a sădi în mintea dispunătorului ideea de a face o liberalitate, pe care în alte condiții, din proprie inițiativă, nu ar fi făcut-o și nici nu ar avea motive să o facă²⁰. În ipoteza sugestiei sau captației, elementul obiectiv al dolului se realizează prin fapte comisive de speculare a afecțiunii și pasiunii donatorului pentru a-l determina să facă o donație²¹. Elementul obiectiv al dolului poate fi opera donatarului sau a unui terț. Sancțiunea incidentă în materia dolului este nulitatea relativă a donației. Potrivit art. 1257 C. civ., în caz de violență sau dol, cel al cărui consimțământ este viciat are dreptul de a pretinde, în afară de anulare, și daune-interese sau, dacă preferă menținerea contractului, de a solicita numai reducerea prestației sale cu valoarea daunelor-interese la care ar fi îndreptățit. Cu alte cuvinte, cel al cărui consimțământ a fost viciat prin dol poate promova atât o acțiune în anularea donației, cât și o acțiune prin care solicită daune-interese, acțiuni ce pot fi formulate împreună, potrivit art. 1257 C. civ.

¹⁹ Eroarea poate privi identitatea donatarului, bunul donat sau cauza donației. A se vedea C. Murzea, E. Poenaru, *Donația și testamentul. Studiu de doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2007, p.28.

²⁰ M. Eliescu, *Moștenirea și devoluțiunea ei în dreptul RSR*, Ed. Academiei RSR, București, 1966, p. 178.

²¹ G. Boroi, C.A. Angheliescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, ed. a 2-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2012, p.151.

2.3. Obiectul

În ceea ce privește obiectul contractului de donație sunt aplicabile regulile generale în materia obiectului actului juridic. Vom avea în vedere, cu alte cuvinte, obiectul contractului precum și obiectul obligației. Obiectul contractului²² îl reprezintă operațiunea juridică, respectiv donația. Obiectul contractului de donație trebuie să fie determinat și licit, sub sancțiunea nulității absolute, potrivit art. 1225 alin. 2 C. civ. Obiectul obligației²³, respectiv prestația la care se obligă donatorul, trebuie să fie determinat sau cel puțin determinabil și licit, potrivit art. 1226 alin. 2 C. civ. Obiectul obligației trebuie de asemenea să existe sau să poată exista în viitor, să fie posibil și să fie în circuitul civil.

Bunurile obiect al donației pot fi, după caz, bunuri mobile, imobile, corporale, incorporale, prezente sau viitoare. În privința bunurilor viitoare, sunt excluse de la a constitui obiect al donației doar moștenirile nedeschise. Ulterior deschiderii moștenirii moștenitorul va putea transmite prin acte cu titlu oneros sau gratuit, deci inclusiv prin intermediul donației, întreaga universalitate moștenită, o cotă-parte din aceasta sau bunuri determinate din moștenire privity *ut singuli*.

Pentru ipoteza în care obiectul donației este un bun individual determinat, este necesar ca donatorul să dețină calitatea de proprietar al bunului respectiv. Donația lucrului altuia este nulă absolut întrucât donatorul se poate abține să dobândească proprietatea lucrului altuia și pe cale de consecință donația contravine principiului irevocabilității²⁴.

Există dispoziții speciale în Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, cu privire la donarea de sânge, organe, țesuturi sau celule de origine umană²⁵. Potrivit art. 141 din Legea nr. 95/2006, prelevarea și transplantul de organe, țesuturi și celule de origine umană se fac în scop terapeutic. Legea amintită reglementează condițiile specifice privind prelevarea de organe, țesuturi și celule de origine umană de la donatorul în viață²⁶, precum și de la

²² Potrivit art. 1225 alin. 1 C. civ., obiectul contractului îl reprezintă operațiunea juridică, precum vânzarea, locațiunea, împrumutul și altele asemenea, convenită de părți, astfel cum aceasta reiese din ansamblul drepturilor și obligațiilor contractuale.

²³ Potrivit art. 1226 alin. 1 C. civ., obiectul obligației este prestația la care se angajează debitorul.

²⁴ Fr. Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, Ed. Actami, București, 1996, p. 94.

²⁵ A se vedea dispozițiile art. 141-164 din legea menționată.

²⁶ Potrivit art. 144 din Legea nr. 95/2006, prelevarea de organe, țesuturi și celule de origine umană de la donatorul în viață se face în următoarele condiții:

a) prelevarea de organe, țesuturi și celule de origine umană, în scop terapeutic, se poate efectua de la persoane majore în viață, având capacitate de exercițiu deplină, după obținerea consimțământului informat, scris, liber, prealabil și expres al acestora, conform modelului prevăzut în anexa nr. 1. Se interzice prelevarea de organe, țesuturi și celule de la persoane fără capacitate de exercițiu;

b) consimțământul se semnează numai după ce donatorul a fost informat de medic, asistentul social sau alte persoane cu pregătire de specialitate asupra eventualelor riscuri și consecințe pe plan fizic, psihic, familial și profesional, rezultate din actul prelevării;

donatorul decedat²⁷.

În acest context trebuie menționate prevederile art. 66 C. civ., text de lege care stipulează că orice acte care au ca obiect conferirea unei valori patrimoniale corpului uman, elementelor sau produselor sale sunt lovite de nulitate absolută, cu excepția cazurilor expres prevăzute de lege. De asemenea, potrivit art. 68 C. civ., prelevarea și transplantul de organe, țesuturi și celule de origine umană de la donatori în viață se fac exclusiv în cazurile și condițiile prevăzute de lege, cu acordul scris, liber, prealabil și expres al acestora și numai după ce au fost informați, în prealabil, asupra riscurilor intervenției. În toate cazurile, donatorul poate reveni asupra consimțământului dat, până în momentul prelevării. Se interzice prelevarea de organe, țesuturi și celule de origine umană de la minori, precum și de la persoanele aflate în viață, lipsite de discernământ din cauza unui

c) donatorul poate reveni asupra consimțământului dat, până în momentul prelevării;

d) prelevarea și transplantul de organe, țesuturi și celule de origine umană ca urmare a exercitării unei constrângeri de natură fizică sau morală asupra unei persoane sunt interzise;

e) donarea și transplantul de organe, țesuturi și celule de origine umană nu pot face obiectul unor acte și fapte juridice, în scopul obținerii unui folos material sau de altă natură.

f) donatorul și primitorul vor semna un act legalizat prin care declară că donarea se face în scop umanitar, are caracter altruist și nu constituie obiectul unor acte și fapte juridice în scopul obținerii unui folos material sau de altă natură, conform modelului prevăzut în anexa nr. 1.

²⁷ Potrivit art. 147 din Legea nr. 95/2006, prelevarea de organe, țesuturi și celule de la donatorul decedat se face în următoarele condiții:

1. se definește ca donator decedat fără activitate cardiacă persoana la care s-a constatat oprirea cardiorespiratorie iresuscitabilă și ireversibilă, confirmată în spital de 2 medici primari. Confirmarea donatorului decedat fără activitate cardiacă se face conform protocolului de resuscitare, prevăzut în anexa nr. 6, excepție făcând situațiile fără echivoc;

2. se definește ca donator decedat cu activitate cardiacă persoana la care s-a constatat încetarea ireversibilă a tuturor funcțiilor creierului, conform protocolului de declarare a morții cerebrale prevăzut în anexa nr. 3;

3. declararea morții cerebrale se face de către medici care nu fac parte din echipele de coordonare, prelevare, transplant de organe, țesuturi și celule de origine umană;

4. prelevarea de organe, țesuturi și/sau celule de la persoanele decedate se face numai cu consimțământul scris a cel puțin unu dintre membrii majori ai familiei sau al rudelor, în următoarea ordine: soț, părinte, copil, frate, soră. În absența acestora, consimțământul va fi luat de la persoana autorizată, în mod legal, conform legislației în domeniu, să îl reprezinte pe defunct; în ambele situații se procedează conform modelului prevăzut în anexa nr. 4;

5. prelevarea se poate face fără consimțământul membrilor familiei dacă, în timpul vieții, persoana decedată și-a exprimat deja opțiunea în favoarea donării, printr-un act notarial de consimțământ pentru prelevare sau înscrierea în Registrul național al donatorilor de organe, țesuturi și celule, conform modelului prevăzut în anexa nr. 5;

6. prelevarea nu se poate face sub nici o formă dacă, în timpul vieții, persoana decedată și-a exprimat deja opțiunea împotriva donării, prin act de refuz al donării avizat de medicul de familie sau prin înscrierea în Registrul național al celor care refuză să doneze organe, țesuturi și celule. Actul de refuz al donării, avizat de medicul de familie, va fi prezentat de către aparținători coordonatorului de transplant.

handicap mintal, unei tulburări mintale grave sau dintr-un alt motiv similar, în afara cazurilor expres prevăzute de lege.

2.4. Cauza

În ceea ce privește cauza contractului de donație sunt aplicabile regulile generale în materia cauzei actului juridic²⁸. Astfel, potrivit art. 1236 C. civ., cauza trebuie să existe, să fie licită și morală. Cauza contractului de donație sau motivul determinant pentru care donatorul face liberalitatea reprezintă un element variabil de la contract la contract. Astfel, donatorul poate fi animat de sentimente de recunoștință față de beneficiar, de afecțiune față de acesta ori poate face liberalitatea în considerarea legăturii de rudenie sau afinitate dintre ei etc. Donația având o cauză imorală sau ilicită este lovită de nulitate absolută. În practica judiciară²⁹ s-a stabilit că donația făcută în scopul de a genera începerea unei relații de concubinaj sau în scopul menținerii unei astfel de relații, are o cauză imorală, fiind sancționată cu nulitatea absolută. Cauza este ilicită atunci când este contrară legii și ordinii publice (art. 1236 alin. 2 C. civ.) ori în ipoteza fraudei la lege (art. 1237 C. civ.).

3. Concluzii

Contractul de donație reprezintă unul dintre cele mai răspândite contracte translativ de proprietate, de aceea în prezentul studiu am definit acest contract, am punctat caracterele sale juridice, pentru ca în final să analizăm particularitățile pe care acest contract le prezintă în privința condițiilor sale de validitate, analizând capacitatea părților, consimțământul, obiectul și cauza. Am făcut, de asemenea, o scurtă prezentare cu privire la donarea de sânge, organe, țesuturi sau celule de origine umană.

Bibliografie:

- G. Boroi, C.A. Angheliescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, ed. a 2-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2012
- G. Boroi, M.M. Pivniceru, C.A. Angheliescu, B. Nazat, I. Nicolae, T.V. Rădulescu, *Fișe de drept civil*, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2017

²⁸ Pentru mai multe considerente privind cauza actului juridic civil, a se vedea R. Matefi, *Teoria actului juridic civil*, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 120 și urm.

²⁹ Trib. jud. Timiș, s. civ., dec. nr. 1273/1971 în I.G. Mihuță, *Repertoriu de practică judiciară în materie civilă a Tribunalului Suprem și a altor instanțe judecătorești pe anii 1969-1975*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p.145-146.

-
- Fr. Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, Ed. Actami, București, 1996
 - M. Eliescu, *Moștenirea și devoluțiunea ei în dreptul RSR*, Ed. Academiei RSR, București, 1966
 - C. Murzea, E. Poenaru, *Donația și testamentul. Studiu de doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2007
 - T. Prescure, *Curs de contracte civile*, Ed. Hamangiu, București, 2012
 - A.P. Coman, *Jurisprudență. Moștenirea. Donația. Testamentul. Partaj succesoral*, Ed. Moroșan, București, 2008
 - R. Matefi, *Teoria actului juridic civil*, Ed. Hamangiu, București, 2017